

Asia: VN/335/2019

Vesilain tarkistaminen; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesilain muuttamisesta 31.3.2023

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vesilakia. Vesilakiin ehdotetaan sisällytettäväksi säännökset uuden kalatalousvelvoitteen, kalatalousmaksun tai niiden yhdistelmän määrittämisestä sellaisen vesivoimalaitoksen lupaan, johon sellaista ei sisälly. Ehdotetut muutokset mahdollistaisivat tällaisten laitosten lupamääräysten tarkistamisen kalatalousasioiden osalta nykyistä helpommin. Säännösten tarkoituksena on tukea kansallisten vaelluskalakantojen elvyttämistä ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämistä.

Nykyinen vesilaki sisältää säännökset vesitalouslupaan sisältyvän kalatalousvelvoitteen ja kalatalousmaksun sekä lupamääräysten muuttamisesta. Vesilain edellytykset, joiden nojalla lainvoiman saaneen vesitalouslupan määräyksiin voidaan jälkikäteen puuttua, ovat kuitenkin tiukat. Voimassaolevaa lainsäädäntöä on pidetty epätyytyttävänä erityisesti nollavelvoitelaitosten osalta, joihin kohdistuvien hankkeiden edistäminen on käytännössä osoittautunut hankalaksi ilman luvanhaltijan myötävaikutusta.

Säätelyn soveltamisalaan kuuluvia laitoksia arvioidaan olevan yli 140 kappaletta. Näistä suurin osa on nimellisteholtaan alle 5 MW suuruisia laitoksia. Ehdotettu säätely ei koskisi vesivoimalaitoksia, joiden lupiin sisältyy ennestään kalatalousvelvoite tai kalatalousmaksu. Kalatalousvelvoitteen tai kalatalousmaksun määrittämisestä tai muuttamisesta koskevaan säätelyyn ei esitetä tehtäväksi muita muutoksia.

Määräyksen sisällöstä päätettäessä olisi otettava huomioon kalakantojen elinolosuhteiden ja vaellusyhteyden turvaamisen ja palauttamisen mahdollisuudet vesistössä, muut vesistössä

toteutettavat toimenpiteet ja laitoksen merkitys energihuollon kannalta. Luvan haltijalla olisi eräissä tilanteissa oikeus saada valtiolta korvausta, jos velvoitteesta aiheutuisi hyödyn olennaista vähentymistä tai veloitteen täytäntöönpanosta aiheutuisi haltijan kannalta kohtuuttomana pidettäviä kustannuksia. Lisäksi lakiin esitetään lisättäväksi säännökset, jonka nojalla voitaisiin lunastaa energihuollon näkökulmasta vähäisen merkityksen omaava vesivoimalaitos, jos vaelluskalakantojen elinolosuhteiden ja vaellusyhteyden turvaaminen sitä edellyttää.

Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto

Pohjois-Pohjanmaan liitto näkee vesilakiin esitetyn muutoksen tarpeellisena. Nollavelvoitelaitosten määrä on Suomessa merkittävä. Mahdollisuus määrätä kalatalousvelvoite, kalatalousmaksu tai niiden yhdistelmä tällaisille voimalaitoksille voi olennaisesti auttaa vaelluskalakantojen ja muiden virtavesieliökantojen elvyttämisessä ja palauttamisessa eri kohteisiin.

Asiassa on kuitenkin tärkeää tapauskohtaisesti huomioida sellainen kalatalousveloitteen/kalatalousmaksun tai näiden yhdistelmän taso, joka ei merkittävästi vaikuta vesivoiman tuotantomahdollisuuksiin yksittäisen toiminnanharjoittajan osalta. Käytännössä tämä voi tarkoittaa joissain kohteissa hyvinkin pieniä (virtaama esimerkiksi 100–200 l/s), todennäköisesti luonnonmukaisina toteutettuja, kalateitä. Lisäksi tarpeen mukaan pitää huomioida kalojen alasvaelluksen mahdollistaminen. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi muutoksia voimalaitosten välppiin tai kalojen ohjausmenetelmien hyödyntämistä yläkanavissa.

Pohjois-Pohjanmaan liiton näkemys on, että esitetty lunastusmenettely tulee olla hyvin harvoin käytetty, poikkeuksellinen, toimintatapa.

Pohjois-Pohjanmaan liitto pyytää huomioimaan, että esityksen sivulla 20 olevan taulukon ja siihen perustuvan eri toteutusvaihtoehtojen kustannustasojen uudelleen tarkastelu on tarpeen. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevalla lijoella kustannustasot ovat toteutuneiden ja suunniteltujen ratkaisujen osalta huomattavasti korkeammat kuin esityksessä mainitut kustannustasot.

Toteutunut hanke: Haapakosken (putouskorkeus 16 m) smolttien alasvaellusreitti. Alasvaellusväylä 1,8 milj. euroa + smolttien ohjauksia 0,35 milj. euroa, lisäksi erilaisia laitehankintoja. Esitetty arvio alasvaellusratkaisujen kustannuksista, 30 000 e/alasvaellusmetri, saattaa monissa kohteissa olla alimitoitettu taso, sillä Haapakoskella vastaava luku on noin 134 000 e/m.

Suunniteltu hanke: Raasakan (putouskorkeus 21 m) voimalaitospadon kalatie. Kalatien kustannusarvio 8 milj. euroa (virtaama kalatiessä maksimissaan 2 m³/s + pumpuilla lisäksi maksimissaan 8 m³/s houkutusvirtaama). Putouskorkeudeltaan yli 5 metrin patoihin esitetty 100

000 e/nousumetri (Raasakassa vastaava luku olisi noin 381 000 e/m) vaikuttaa Raasakan voimalaitospadon kalatien kustannusarvioon suhteutettuna merkittävästi alimitoitetulta, vaikka huomioon ei otettaisi Raasakan kalatien tapauksessa hintaa olennaisesti nostavaa suurta ala-allasta ja houkutusvirtaaman mahdollistavaa pumppausjärjestelmää.

Pohjois-Pohjanmaan liitolla ei ole muuta huomautettavaa hallituksen esityksestä vesilain muuttamiseksi.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

Vs. Suunnittelujohtaja Ilpo Tapaninen

Projektipäällikkö Mirko Laakkonen (Lohi Iijokeen -hanke)

Tapaninen Ilpo
Pohjois-Pohjanmaan liitto

Laakkonen Mirko
Pohjois-Pohjanmaan liitto